

ZESZYT DOBRYCH PRAKTYK

***SPECJALISTYCZNE CENTRUM WPIERAJĄCE
EDUKACJĘ WŁĄCZAJĄCĄ W PODGŁĘBOKIEM***

Czerwiec 2023

Spis treści

1. Zajęcia modelowe.....	3
2. Wpływ zajęć plastycznych na rozwój młodego człowieka -pasja czy terapia.....	6
3. Ekologiczny pokaz mody – Podwodny Świat.....	12
4. Terapia integracji sensorycznej (SI).....	16
5. Studium przypadku.....	21
6. Miejsca wsparcia dla ciebie i twojego dziecka.....	23
7. Bibliografia.....	27

1. Zajęcia modelowe na terenie placówek objętych wsparciem

Procesy i postęp jaki obserwujemy we współczesnym świecie stawia system edukacji, oświaty przed nowymi wyzwaniami, trudami, problemami. Kształtujące się idee edukacji włączającej zmierzają do ukształtowania społeczeństwa, w którym każdy człowiek, niezależnie od swoich trudności i deficytów będzie miał warunki do indywidualnego i wszechstronnego rozwoju przy jednoczesnym uwzględnieniu indywidualnych potrzeb i możliwości psychofizycznych danej jednostki.

W obecnych czasach w szkołach ogólnodostępnych zauważa się coraz więcej uczniów ze specjalnymi potrzebami edukacyjnymi. Niejednokrotnie dla nauczyciela jest wyzwaniem prowadzenie lekcji, pracowanie z grupą/ klasą zróżnicowaną, zarówno pod względem potrzeb i możliwości rozwojowych i edukacyjnych. Grupę klasową mogą tworzyć uczniowie różnorodnych kultur i wyznań, dzieci/ młodzież z trudnościami w uczeniu się, wybitnie uzdolnieni, z chorobami przewlekłymi a także posiadający niepełnosprawność. Proces edukacyjny w klasie zróżnicowanej wymaga dostosowania do wcześniej wspomnianych indywidualnych potrzeb i możliwości psychofizycznych uczniów, różnorodnych form, metod, środków pracy. Pomyślność pracy w grupie, do której uczęszczają dzieci ze specjalnymi potrzebami edukacyjnymi wymaga przemyślanego i dobrze opracowanego planu działania ale również bardzo ważne jest elastyczne podejście, możliwość szybkiej zmiany. Każdy uczeń w klasie o charakterze zróżnicowanym powinien czuć się dobrze i odnaleźć swoje miejsce, gdyż jak zauważa J. Głodkowska: „System edukacji jest wspólną wartością, która ma służyć wszystkim uczniom: uczniom sprawnym i z niepełnosprawnością, uczniom z trudnościami w uczeniu się i uczniom szczególnie uzdolnionym. Zróżnicowanie pomiędzy uczniami wymaga zapewnienia im zróżnicowanego, a jednocześnie wspólnego systemu edukacji”.¹

Jednym z wielu zadań i działania SCWEW było prowadzenie zajęć modelowych na terenie szkół objętych projektem. Lekcje modelowe prowadzone były w 3 etapach trwania Projektu. Jest to jedna z form wsparcia dla nauczycieli, mająca na celu m.in. pokazanie i wzbogacenie procesu kształcenia w grupie klasowej o charakterze zróżnicowanym, w nowe elementy, metody, pomysły pracy, przy jednoczesnym uwzględnieniu indywidualnych możliwości i potrzeb psychofizycznych uczniów.

¹ Głodkowska J., (2010), *Dydaktyka specjalna w przygotowaniu do kształcenia uczniów ze specjalnymi potrzebami edukacyjnymi*, Warszawa: Wydawnictwo Akademii Pedagogiki Specjalnej.

Nauczyciele specjaliści oraz eksperci SCWEW przeprowadzają zajęcia modelowe w placówkach współpracujących w ramach projektu, wspólnie z ich kadrami pedagogicznymi. Zajęcia o charakterze włączającym w myśl idei edukacji inkluzywnej. Zajęcia te były okazją do bliższego zapoznania się z nauczycielami i uczniami, a przede wszystkim do dzielenia się wiedzą i doświadczeniem na temat pracy w klasach zróżnicowanych.

Kadra SCWEW przeprowadziła zajęcia modelowe dla nauczycieli i dzieci w szkołach i przedszkolu objętych wsparciem. Celem prowadzonych zajęć była praktyczna prezentacja sposobów, technik i metod pracy z uczniem ze specyficznymi trudnościami w funkcjonowaniu. Lekcje pokazowe realizowane były zgodnie z podstawą programową na danym etapie edukacyjnym.

Obserwując zajęcia nauczyciele i specjaliści mieli możliwość zapoznania się z wieloma formami pracy, dostosowanymi do uczniów ze zróżnicowanymi deficytami, trudnościami i niepełnosprawnościami m.in. ze spektrum autyzmu. Zajęcia modelowe oraz prowadzone po zajęciach konsultacje wspierają specjalistów i nauczycieli oraz pokazują propozycję właściwej organizacji zajęć w klasie zróżnicowanej, sposobami egzekwowania i oceniania pracy uczniów oraz budowaniem przyjaznego i pozytywnego klimatu sprzyjającego nauce oraz wzajemnej współpracy. Dobór treści oraz ćwiczeń wzbudzały duże zainteresowanie uczniów, podniosły poziom zaangażowania i zaktywizowały wszystkich do pracy.

Podczas prowadzenia zajęć pokazowych osoby obserwujące i prowadzące, miały możliwość zapoznania się z metodyką pracy w grupie zróżnicowanej. Zajęcia modelowe miały za zadanie pokazanie w jaki sposób prawidłowo dobrać treści, metody i pomoce edukacyjne aby były one praktyczne w działaniu a także angażowały wszystkich uczniów, a w szczególności uczniów posiadających specyficzne trudności edukacyjne.

Lekcje otwarte, pokazowe w początkowych etapach prowadzone były przez specjalistów i ekspertów SCWEW, dopiero w miarę trwania i rozwoju projektu nauczyciele podejmowali się prowadzenia zajęć przy czynnym wsparciu Zespołu SCWEW. Poruszana problematyka na zajęciach modelowych była zróżnicowana, dostosowana do aktualnie występujących problemów występujących w klasie i potrzeb zauważanych przez nauczycieli.

Zajęcia były dostosowane do indywidualnych potrzeb i możliwości wszystkich dzieci. Odpowiednio przygotowane otoczenie pozwalało zapewnić dzieciom poczucie bezpieczeństwa i akceptacji, brak konkurencji pomógł w budowaniu pewności siebie i pozytywnego obrazu własnej osoby. W

trakcie zajęć emanowało ciepło oraz przychylność nauczycieli, którzy dostrzegali i znali potrzeby każdego dziecka. Przygotowane i wykorzystywane pomoce rozwojowe przez nauczyciela wpłynęły na koncentrację dzieci oraz wzbudziły ich zainteresowanie. Materiały, pomoce dydaktyczne i sprzęt specjalistyczny wykorzystywany do prowadzenia zajęć modelowych udostępniony był z wypożyczalni SCWEW. Specjalistyczny sprzęt i pomoce dydaktyczne pochodzące z Wypożyczalni urozmaiciły zajęcia, zaktywizowały uczniów do chętnego uczestnictwa.

Nauczyciele i Zespół SCWEW stosowali różnorodne metody pracy, które aktywizowały i motywowały uczniów do pracy i współdziałania w zespole a także twórczego tworzenia i myślenia.

wały uczniów do pracy i współdziałania w zespole a także twórczego tworzenia i myślenia. Atrakcją zajęć modelowych dla uczniów, w każdym wieku, była możliwość pracy i skorzystania z tablicy interaktywnej a także sprzętu multimedialnego wypożyczonego z zasobów SCWEW. Tego typu zajęcia z wykorzystaniem sprzętu specjalistycznego pozwalają i wspomagają stymulację wielozmysłowej, która jest bardzo ważna do prawidłowego funkcyjono-

wania. Został wzmocniony aspekt merytoryczny, w szczególności potencjał kadrowy. Warto zauważyć, że oprócz wzbogacenia aspektu merytorycznego poszerzono aspekt sprzętowy placówek objętych wsparciem

Opracowała: Agnieszka Hryciuk, Milena Brygała

2. Wpływ zajęć plastycznych na rozwój młodego człowieka – pasja czy terapia

W każdym człowieku, czy jest on mały, czy dorosły, kryją się zdolności, siła wyobraźni i kreatywność, trzeba je tylko rozwijać i wspierać.

Jednym z wielu zadań przedszkoli, szkół czy innych placówek oświatowych jest stymulowanie rozwoju takich zdolności dzieci, dzięki którym kształtują one swoją osobowość, zwiększając szansę powodzenia w życiu. Mają one również stworzyć dzieciom warunki, w których znajdą odwagę, aby podjąć wyzwania i wykorzystać własne możliwości.

Uniwersalnym sposobem wspomagającym wszechstronny rozwój dziecka, w tym osobowość twórczą, są zajęcia plastyczne.

Udział w zajęciach rozwijających o charakterze plastycznym przyczyni się do ogólnego rozwoju dziecka czy ucznia, wielowarstwowego poznawania przez niego rzeczywistości. Pozwoli na rozwój zdolności i indywidualności, a także na przeżywanie przez niego radości i szczęścia. Umożliwi mu aktywne poznawanie świata zgodnie z jego potrzebami, zainteresowaniami i dążeniami.

Każde dziecko rodzi się z wieloma możliwościami, do grupy, których zaliczane są także zdolności. Tak naprawdę przeważająca większość dzieci jest uzdolniona, różnią się one między sobą rodzajami zdolności oraz wielkością potencjałów, które w późniejszym czasie umożliwiają maksymalny poziom rozwoju zdolności jednostki. Zróżnicowanie biologiczne występujące na początku życia zwiększa się znacznie w trakcie rozwoju dziecka. Związane jest to z jednej strony z uwarunkowaniami środowiska, a z drugiej strony z warunkami osobowościowymi dzieci, które mogą spowodować nierównomierny rozwój możliwości. Uważa się, że tyle jest różnych zdolności, ile jest rodzajów aktywności człowieka, co oznacza, że każdy człowiek może i powinien rozwijać swoje zdolności na maksymalnym dla niego poziomie.

Twórcza aktywność dziecka wynika z potrzeby wyrażania siebie, swoich myśli, uczuć i przeżyć. Jego wewnętrzny świat jest możliwy do ujawnienia poprzez różnorodne formy ekspresji. Twórczość plastyczna jest jedną z ważniejszych form działalności dziecka w wieku przedszkolnym, wczesnoszkolnym, ale i w późniejszym etapie kształcenia. Poprzez rysunek i inne prace plastyczne poznajemy naszego wychowanka: jego emocje, rozwój intelektualny, zainteresowania, problemy. Sztuka dla niektórych dzieci może być terapią, dla innych realizowaniem siebie i rozwijaniem talentów, ale dla wszystkich dzieci powinna być znakomitą zabawą. Uczeń może osiągnąć dobre rezultaty w twórczości plastycznej wtedy, gdy jego wysiłek wpływać będzie z

wewnętrznej potrzeby wyrażania swoich przeżyć emocjonalnych, wyobrażeń, spostrzeżeń, których często nie byłby w stanie wyrazić słowami.

Podczas tworzenia dziecko przeżywa wrażenia wywołane harmonią barw, kształtem, linią, ich układem, fakturą. Przeżycia te dopingują dziecko w czasie tworzenia, a także wzbogacają jego doświadczenia plastyczne.

Plastyczne zajęcia rozwijające bardzo dobrze wpływają na rozwój wrodzonych możliwości twórczych, poznawanie i wyrażanie siebie w formie ekspresji plastycznej, kształtowanie twórczej postawy; uwrażliwiają na piękno otaczającego świata, a jednocześnie są alternatywą dla ciągłego korzystania z komputera czy telefonu komórkowego.

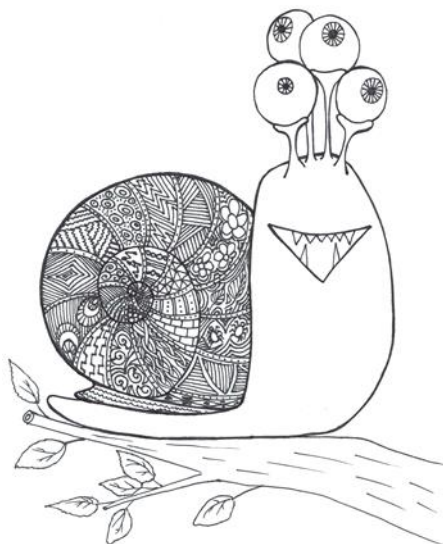
Udział dzieci i młodzieży w tego typu zajęciach pozwala na:

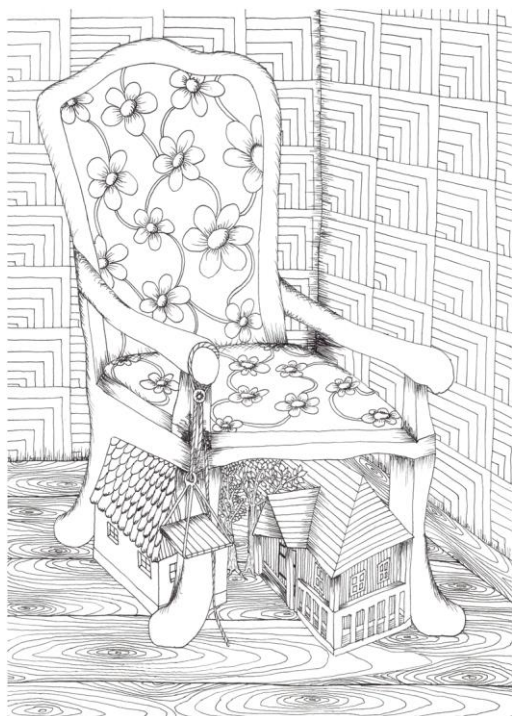
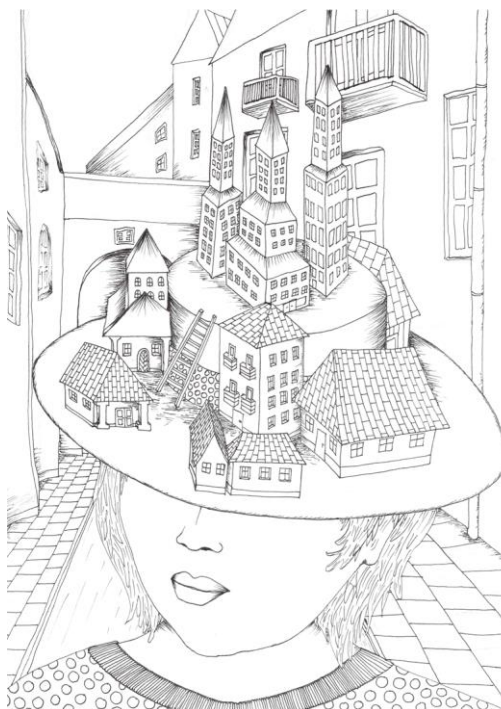
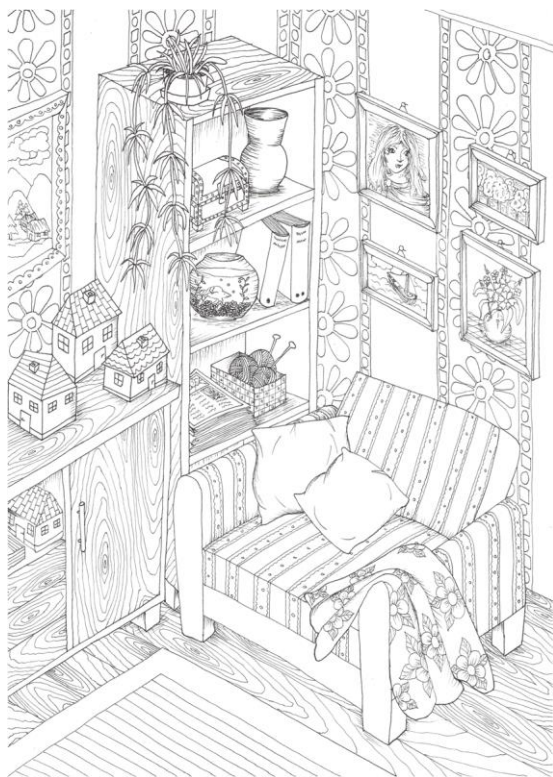
- wyrażanie przeżyć i wiedzy o otaczającym świecie za pomocą różnych środków i technik plastycznych,
- wzbogacanie przeżyć i wyzwalanie emocji dzieci,
- stwarzanie swobodnej, akceptującej i twórczej atmosfery,
- odkrywanie przez dzieci własnych możliwości twórczych,
- rozwijanie wrażliwości estetycznej,
- rozwijanie umiejętności odbierania przedmiotów i zjawisk w sposób polisensoryczny,
- rozwijanie dyspozycji psychicznych – samodzielności, wytrwałości, umiejętności planowania, dokonywania właściwych wyborów,
- obcowanie ze sztuką,
- obcowanie z przyrodą w różnych porach roku,
- poznawanie różnych technik plastycznych,
- możliwość wyciszenia, uspokojenia,
- ćwiczenie umiejętności skupienia się na jednej czynności.

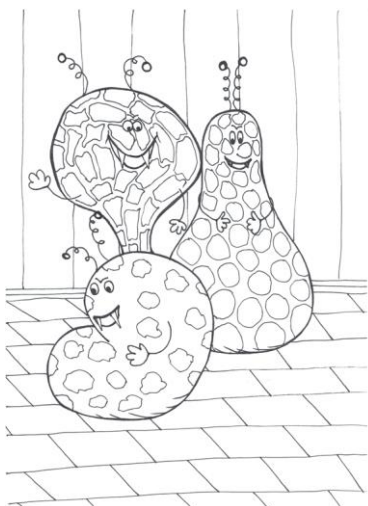
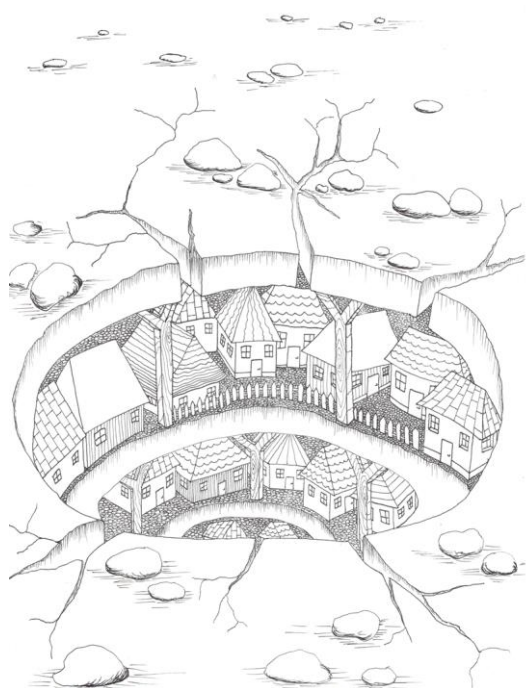
Czasami jest tak, że nie chcemy tworzyć czegoś nowego, proponuję wykorzystać moje obrazki (kilka dla przykładu) – kolorowanki o różnym stopniu trudności. Uczniowie często chcą po prostu odpocząć a nie tworzyć coś nowego, a zwyczajnie się zrelaksować. Kolorując można pozbyć się niepotrzebnego napięcia, porozmawiać spokojnie z innymi, usłyszeć coś miłego, powiedzieć coś miłego.

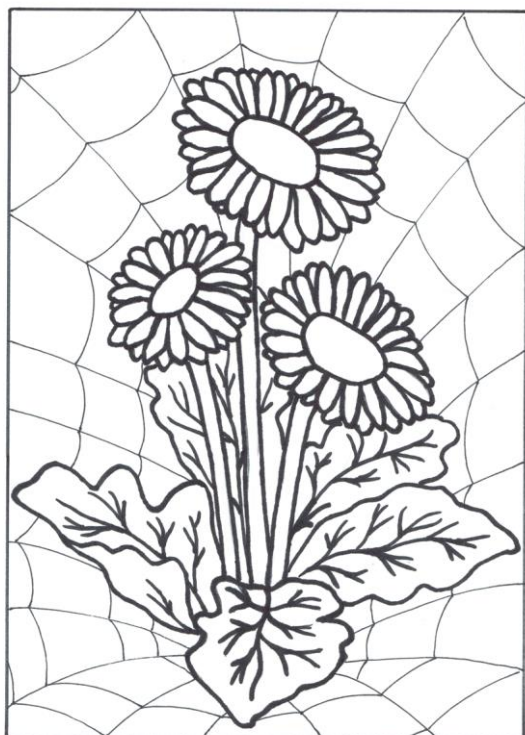
Opracowała: Joanna Jezior

Załączniki:

3. Ekologiczny pokaz mody - PODWODNY ŚWIAT –

Przegląd Mody Ekologicznej zorganizowany został przez Przedszkole Samorządowe przy współpracy z SCWEW Podgłębokie. Uczestniczyły w nim dzieci z placówek przedszkolnych i z klas 1-3 Szkoły Podstawowej.

Celem konkursu było:

- rozumienie konieczności segregowania odpadów wytwarzanych przez człowieka,
- uzmysłowienie dzieciom ogromu wytwarzanych przez człowieka śmieci,
- rozwijanie wrażliwości estetycznej dzieci inspirowanej problematyką ekologii,
- uświadomienie możliwości powtórnego wykorzystania poszczególnych odpadów.

I na tym zakończymy naszą część opisową. Pragniemy podzielić się tym, co najbardziej pozostało w pamięci, wzruszyło i może w przyszłości zainspiruje inne osoby. Był to projekt długoterminowy i wymagał dużego zdyscyplinowania oraz nakładu pracy.

Od czego zaczęliśmy? Po wspólnym przeszukiwaniu internetu znaleźliśmy ciekawe strony związane z ekologią oraz wykorzystaliśmy naszego przedszkolnego przyjaciela, który zawsze zainteresuje dzieci.

Ustaliliśmy temat – Podwodny Świat.

Podobnie jak inne grupy, w naszym przedszkolu, nasza też zbierała pomysły, inspiracje na nasz ekologiczny "pokaz mody". Oto efekty naszych spotkań..

Wspólnie zabraliśmy się do pracy. Zaangażowanie było ogromne. Każdy miał przydzielone zadania, które skrupulatnie wykonywał.

A teraz efekt naszej wspólnej pracy. Złożenie wizji kilku grup przedszkolnych w jedną wspólną całość to był ogromny wyczyn. Wszystko nam się udało ☺

Komentarz

Przygotowania dzieci na przegląd „Pokaz Mody Ekologicznej” zostały poprzedzone cyklem zajęć i zadaniami inspirującymi do poszukiwań pomysłów. Wzrost świadomości ekologicznej z uwzględnieniem zrównoważonego rozwoju podczas wspianej zabawy, to najlepszy sposób pracy z małymi dziećmi. Kształtowanie aktywności twórczej, kreatywności, dzielenie się dobrymi praktykami, zaangażowanie i wspólne działania to początek dobrej współpracy między placówkami i nawiązywania relacji wśród nauczycieli.

Opr. Zespół SCWEW Podgłębokie
mgr Małgorzata Partyka- Nowak
mgr Edyta Oziemczuk

4. TERAPIA INTEGRACJI SENSORYCZNEJ (SI)

„Nie ma nic w umyśle, czego przedtem nie było w zmysłach”

Twórcą teorii Integracji Sensorycznej jest Jean Ayres, psycholog i terapeuta zajęciowy, pracownik naukowy na Uniwersytecie Kalifornijskim w Los Angeles. Ayres definiuje integrację sensoryczną jako proces neurologiczny, dzięki któremu mózg otrzymuje informacje ze wszystkich zmysłów, segreguje je, rozpoznaje, interpretuje i integruje ze sobą oraz z wcześniejszymi doświadczeniami i odpowiada na adekwatną reakcją adaptacyjną.

Nasze zmysły dostarczają nam informacji o fizycznej kondycji naszego ciała i otoczeniu wokół nas. Niezliczone fragmenty zmysłowych informacji trafiają do mózgu w każdej chwili naszego istnienia, nie pochodzą one tylko z oczu czy uszu, ale również z każdego punktu w naszym ciele tzn. zmysł dotyku, propriocepcji, a nawet ze specjalnego zmysłu, który odbiera siłę grawitacji i ruch ciała.

Adekwatna integracja jest podstawą normalnego uczenia się. Wysoce skomplikowane procesy percepcyjne takie jak percepcja słuchowa, czy wzrokowa, mowa, zdolność czytania, pisanie, są zależne od procesów integracyjnych w zakresie podstawowych systemów zmysłowych, tj. czuciowych, przedsionkowych, kinestetycznych, wzrokowych i słuchowych. Aby następował prawidłowy rozwój tych wyższych funkcji, musi prawidłowo przebiegać proces integracji sensorycznej w pierwszych latach życia dziecka. Kiedy wszystkie systemy sensoryczne i procesy integracyjne przebiegają prawidłowo, i kiedy wrażenia są sprawnie organizowane na odpowiednich poziomach systemu nerwowego to rozwój ruchowy, emocjonalny i poznawczy dziecka przebiega bez zakłóceń. Teoria integracji sensorycznej daje wskazówki do właściwej stymulacji rozwojowej dziecka oraz umożliwia badanie, diagnozowanie i terapię w tym zakresie.

Procesy integracji sensorycznej to procesy, których nie jesteśmy w stanie w stanie obserwować bezpośrednio w mózgu. O ich istnieniu i prawidłowościach możemy jedynie wnioskować na podstawie zewnętrznych objawów.

Hipotetyczny model rozwoju integracji sensorycznej wskazuje, jak wiele różnych typów informacji sensorycznych musi łączyć się ze sobą, aby zostały sformułowane funkcje niezbędne do prawidłowego rozwoju dziecka. Funkcje, tj. zdolność do koncentracji, zdolność do organizacji wrażeń, samoakceptacja, zdolność do nauki, zdolność do rozumienia i myślenia abstrakcyjnego, specjalizacja stron ciała i mózgu są końcowym produktem procesu integracji sensorycznej, są przejawem dojrzałości systemu nerwowego. Funkcje te nie są dane ot tak człowiekowi, są kumulacją wielu lat rozwoju i integracji mózgu.

Rozwój integracji sensorycznej jest procesem ciągłym i powinien się zakończyć około 7-go roku życia.

Pierwszy poziom to dotykanie i bycie dotykany. Ma to istotny wpływ na rozwój w dzieciństwie i całym późniejszym życiu. Zmysł dotyku pomaga dziecku najpierw ssać, potem żuć i połykać pokarm. Jeżeli system czuciowy słabo funkcjonuje, to dzieci w początkowym okresie rozwojowym mają problemy ze ssaniem, potem przeżuwaniami i połykaniem pokarmów. Dziecko zaraz po urodzeniu i potem potrzebuje kontaktu cielesnego z matką, a jego mózg musi nauczyć się odpowiednio interpretować wrażenia płynące z takiego kontaktu. Ciało daje dziecku pierwsze wrażenie czucia siebie, swojej fizycznej cielesności i odrębności. Skóra staje się jego granicą, miejscem gdzie się zaczyna i kończy. Te pierwsze doświadczenia czuciowe stają się pierwszym źródłem poczucia bezpieczeństwa. Jeśli te pierwsze związki emocjonalne matki i dziecka są niepełne, niekompletne, to dziecku będzie trudniej formować późniejsze związki emocjonalne. Dzieci z problemami w zakresie czucia nie potrafią przywiązać się, a jednocześnie oczekują znacznie więcej przywiązania ze strony innych.

Drugi poziom jest okresem kształtowania mapy ciała. Taka mapa ciała funkcjonująca w mózgu zawiera informacje o każdej części naszego ciała, w relacji w jakiej jest w stosunku do innych części ciała oraz o wszystkich możliwych ruchach do wykonania przez każdą konkretną część ciała. Percepcja ciała jest zmagazynowana w mózgu jako wrażenie czuciowe ze skóry, proprioceptywne z mięśni, stawów, ruchu, grawitacji, które są organizowane i integrowane podczas codziennej aktywności dziecka. Dobrze zorganizowana percepcja ciała umożliwia jednostce czucie co robi jego ciało, jak poruszają się jego palce, co kreśli ręka itp. Jeśli percepcyjna mapa ciała jest niepełna, dziecko będzie miało kłopoty z wykonywaniem takich działań, które będą wymagały współpracy dwóch rąk. Taka słaba organizacja dwóch stron jest charakterystyczna dla dzieci mających zakłócenia w obrębie systemu przedsionkowego. Jeśli mózg nie ma precyzyjnej mapy ciała, nie może planować pewnych typów ruchu. Dzieci, które nie mają mapy ciała będą miały kłopoty z manipulacją zabawkami, nauczeniem się zapinania guzików, wiązania sznurowadeł. Często nieświadomie niszczą zabawki, ponieważ nie mają wycucia, jak nimi manipulować.

Trzeci poziom to proces ciągły. Dziecięca aktywność jest coraz bardziej celowa. Dziecko potrafi rozpocząć czynność, kontynuować ją i wreszcie doprowadzić do wyznaczonego celu. Normalnie funkcjonujące dziecko zachowuje się celowo, jego czynności są świadome, ponieważ jego podstawowe systemy pracują stabilnie, ciągle, rzetelnie i pewnie. Dzieci z dysfunkcjami integracji sensorycznej nie doprowadzają czynności do końca, ponieważ coś je rozprasza, napędza, odwraca uwagę. Jeśli informacje z jakiegoś zmysłu są niedokładne, cała działalność jest narażona na porażkę.

Czwartym poziomem jest system nerwowy, który jeśli funkcjonuje jako całość, różne jego części rozwijają się coraz lepiej, opracowując informacje sensoryczne oraz udzielając poprawnych

odpowiedzi adaptacyjnych. W ten sposób dokonuje się specjalizacja przyczyniająca się do optymalnego rozwoju mózgu i wszystkich jego funkcji. Ten poziom integracji powinien być dobrze rozwinięty, gdy dziecko idzie do szkoły, ponieważ wówczas potrzebuje ono końcowych produktów integracji sensorycznej, a więc zdolności do koncentracji i organizacji rzeczywistości.

Jeśli mamy do czynienia z lukami i nieprawidłowościami w rozwoju integracji sensorycznej na jakimś z poziomów przed pójściem do szkoły, to będziemy mieli również do czynienia z lukami i nieprawidłowościami w pracy szkolnej i całym życiu. Czasem te nieprawidłowości są niewielkie. Większość ludzi widzi tylko efekt końcowy integracji sensorycznej, że dziecko jest agresywne, nieśmiałe, nadpobudliwe, że ma trudności w nauce pisania i czytania. Nie zauważa się, że przyczyna tych trudności nie tkwi w niechęci dziecka do nauki, ale w zakłóceniach integracji sensorycznej na którymś z poziomów, prowadząc do różnych typów dysfunkcji integracji sensorycznej.

Objawy nieprawidłowej integracji sensorycznej występują od wczesnych lat życia do późnej dorosłości. Wraz z wiekiem objawy te zmieniają swoje nasilenie i mogą przeobrażać się w inne. Często występują one jako składowe różnych zaburzeń – najczęściej pojawiają się w autyzmie, zespole Aspergera, alkoholowym zespole płodowym (FAS), zespole nadpobudliwości z deficytem uwagi (ADHD), zaburzeniach zachowania i zaburzeniach emocjonalnych, lękowych, nerwicach oraz fobii szkolnej. Niejednokrotnie są przyczyną trudności w uczeniu się dzieci oraz powodują zaburzenia koncentracji. Występują w postaci nadwrażliwości i podwrażliwości w różnych układach sensorycznych. Towarzyszą im nieprawidłowe reakcje emocjonalne i ruchowe.

Objawów zaburzenia integracji sensorycznej jest wiele i często przypominają one symptomy innych zaburzeń oraz schorzeń. Dziecko, które motorycznie rozwija się prawidłowo, może borykać się np. z problemami z zakresu modulacji sensorycznej (niechęć do mycia głowy, obcinania paznokci, nietolerowanie niektórych konsystencji pokarmu bądź faktur ubrań), przez co możemy odnieść wrażenie, że dziś każde dziecko cierpi na zaburzenie integracji sensorycznej. Prawda jest jednak taka, że nie istnieje coś takiego, jak idealna integracja sensoryczna. Są osoby, które integrują bodźce w stopniu bardzo dobrym, inne w stopniu przeciętnym, a jeszcze inne słabo.

Co może prowadzić do zaburzeń integracji sensorycznej?

Zdarza się, że słyszymy od rodziców stwierdzenia:

- Moje dziecko nie śpi w nocy, budzi się 3- 4 razy i płacze
- Wierci się i kręci, rzuca się po całym łóżku
- Ciągle biega, skacze, nie można go zatrzymać, trudno za nim nadążyć
- Nie czuje bólu, jak się uderzy, nawet nie piśnie
- Ciągle płacze, trudno go uspokoić
- Hałasuje, rzuca przedmiotami, krzyczy

- Trudno je opanować
- Nie może się skupić, ciągle zmienia zabawy
- Nigdy nie wiadomo, w jakim humorze się obudzi
- Ciągle się obraża, nie wiadomo o co mu chodzi
- Ma niekontrolowane wybuchy emocji, od śmiechu, przechodzi do płaczu
- Bije i gryzie inne dzieci, przytula tak mocno, że aż boli
- Boi się różnych dźwięków, każe przyciszać telewizor, zatyka uszy, gdy słyszy płaczące dziecko, chowa się pod stół, gdy słyszy sprzęty kuchenne
- Awanturuje się przy myciu głowy, nie pozwala sobie założyć czapki
- Nie pozwala sobie obcinać paznokci, krzyczy, że boli
- Nie potrafi się sam bawić
- Robi straszny bałagan wokół siebie
- Nie chce jeść, tylko wybrane rzeczy, mówi że śmierdzi, lub nie pasuje mu konsystencja
- Jest niezgrabne, potyka się o własne nogi
- Wszystko mu wypada z rąk.

W takich sytuacjach należy się zastanowić, czy problemem nie są zaburzenia integracji sensorycznej. Przyczyn ich powstania może być kilka. Najczęściej są wynikiem sytuacji, które miały miejsce podczas ciąży lub porodu. W ciąży ryzyko późniejszych zaburzeń zwiększają używki: alkohol, papierosy czy narkotyki. Również ciążę zagrożoną, w których matki leżą, boją się poronienia, mogą mieć wpływ na późniejsze dysfunkcje. Jeśli chodzi o czynniki okołoporodowe, to są nimi: poród przedwczesny oraz różnego rodzaju komplikacje. Do zaburzeń integracji sensorycznej może dojść również przy tzw. deprywacji sensorycznej, czyli ograniczeniu możliwości poznawania świata przez zmysły, na przykład gdy dziecko długo przebywa w szpitalu, albo rodzice świadomie ograniczają naturalne potrzeby badania świata i ciągle czegoś dziecku zabraniają.

Uwaga rodzicu, uwaga nauczycielu: Zaburzeń integracji sensorycznej u dzieci nie wolno lekceważyć, bo problemy nie znikną same, a z czasem nawet mogą się nasilać, będąc przyczyną opóźnień w rozwoju mowy, koordynacji ruchowej, umiejętności czytania, jakości pisania, koncentracji uwagi czy właściwej komunikacji społecznej. W konsekwencji dziecko może mieć problemy z samodzielnym egzystowaniem, nauką, kontaktem z rówieśnikami czy kłopotami emocjonalnymi.

Sygnałem alarmowym dla rodziców powinno być częste powtarzanie się u dziecka pewnych objawów oraz nietypowych zachowań. Wtedy należy udać się do doświadczonego terapeuty integracji sensorycznej, który posługując się specjalistycznymi testami oraz obserwując dziecko podczas zabawy oceni stopień zaburzeń. Dzięki prawidłowo dobranej terapii oraz rodzicom

wykazującym wsparcie i zrozumienie dzieci, u których zaburzenia integracji sensorycznej wystąpiły w dzieciństwie, w dorosłym życiu są w stanie normalnie pracować, nawiązywać przyjaźnie, a także uprawiać różne sporty, nawet jeśli niektóre czynności będą sprawiały im trudność.

Opracowała : Elwira Wróbel

5. Studium przypadku

Piotr

Uczeń urodził się w roku 2006. Obecnie więc ma 17 lat. Mieszka w wiejskiej okolicy wraz z obojgiem rodziców, oraz rodzeństwem, młodszą siostrą oraz młodszym bratem. Rodzeństwo jest od niego młodsze. Uczęszcza do szkoły ponadpodstawowej. Ojciec pracuje zawodowo, matka jest w trakcie zakładania własnej działalności gospodarczej w gałęzi handlu.

Sam badany zgłasza wiele trudności, które opisuje jako emocjonalne, oraz w kontakcie z rówieśnikami. Twierdzi, że nie może nikomu ufać, ponieważ wiele razy się zawiódł na kolegach, doznał przykrości z ich strony i cierpienia. Poprzedni rok szkolny opisuje jako najtrudniejszy i powtarza, iż wszyscy mają szczęście, że sobie nie zrobił krzywdy.

Piotr nie uczęszcza na żadne zajęcia pozalekcyjne. Nie uczestniczy w żadnych grupach wsparcia, rozwijających umiejętności, kompetencje czy sportowe.

Chłopiec jest w drugiej klasie technikum o profilu dającym mu możliwości eksploatacji i naprawy maszyn oraz planowania pracy w środowisku gospodarczym.

Posiada opinie z Poradni Psychologiczno- Pedagogicznej, stwierdzona dyskalkulia, dysortografia i dysgrafia, zespół nadpobudliwości psychoruchowej, w roku szkolnym 2022/2023 otrzymał opinię o potrzebie zindywidualizowanej ścieżki nauczania z dwóch przedmiotów.

Historia życia chłopca opowiedziana jego słowami jest pełna cierpienia. Od najmłodszych lat miał trudności w funkcjonowaniu w środowisku szkolnym, zwłaszcza w kontaktach z rówieśnikami.

Ciąża matki przebiegała z komplikacjami, urodził się w 35 tygodniu ciąży, pierwsze miesiące życia były miesiącami walki o życie. Prawidłowości rozwoju psychoruchowego, rozwój mowy po 1 roku życia. Piotr uczęszczał do przedszkola.

Do niniejszego zwięzłego studium przypadku wykorzystano następujące metody: wywiad i rozmowa psychologiczna, kwestionariusze: CISS, kartę do wyboru wyznawanych wartości, dokumentację z Poradni Psychologiczno- Pedagogicznej, swobodny rysunek Zestaw

Kwestionariuszy ASRS – wersja dla nauczyciela

Hipotezy postawione w trakcie badania:

1. Zachowanie oraz reakcje ucznia mają związek z jego neuroróżnorodnością.
2. Istotnym podłożem trudności Piotra w relacjach interpersonalnych są jego doświadczenia z wcześniejszych lat szkolnych.

Dane z wywiadu i obserwacji

Uczeń od początku swojej nauki w obecnej szkole wykazywał potrzebę wsparcia go przez dorosłych. Wg relacji rodziny w szkole podstawowej następowało stopniowe wycofanie się ucznia z bezpiecznych interakcji z rówieśnikami, był ofiarą znęcania się psychicznego, ale również

fizycznego, przepychanek itp. Jest otwarty w rozmowie, wylewny w komunikowaniu swoich odczuć. Przy tym ma tendencję do ruminacji, uciążliwie odtwarza w umyśle trudne emocje oraz zdarzenia, koncentruje się na nich. Owa obserwacja wypowiedzi skłoniła badającą do zastosowania Kwestionariusza CISS stwierdzającego jakie są sposoby radzenia sobie w sytuacjach stresowych. Uczeń zgłasza swoje trudności natury psychicznej: nieumiejętność regulacji emocji, częsta utrata równowagi emocjonalnej, odczuwanie wysokiego poziomu stresu objawiającego się somatyzacjami. Piotr wymaga wiele uwagi i zaangażowania kadry nauczycielskiej. Przerywa lekcje, rozprawia nie na temat, wychodzi z sali wytrącony z równowagi, porusza się, mówiąc przy tym o swoich emocjach by rozładować je. Pojawiły się również niepokojące stwierdzenia, które były zgłaszane opiekunom przez zespół nauczycieli. Wypowiadane słowa dotyczyły zamierzeń targnięcia się na własne życie- skierowane były w odwecie do uczniów swojej klasy, gdy Ci żartowali sobie z niego. W pierwszym roku nauki było wiele takich sytuacji, natomiast obecnie uczniowie, którzy poznali funkcjonowanie Piotra w zdecydowanej większości starają się odnosić do niego z dystansem, wiedząc, jak krucha jest jego stabilność emocjonalna. Część z nich zaangażowała się w poszukiwanie dla niego różnych form wsparcia tak, by nauka w ich klasie była możliwa, dopytują czy P. ma zaburzenia ze spektrum autyzmu. Środowisko dostrzega trudności ucznia i chce wyjść im naprzeciw by jak najlepiej wesprzeć go. W ubiegłym roku szkolnym w efekcie działań SCWEW zespół w poradni wydał opinię, o której wcześniej wspomniano o indywidualnym nauczaniu z dwóch przedmiotów wiodących.

Uczeń kilka lat temu był diagnozowany w ALPHA w Lublinie, jednak wg informacji od matki specjaliści jednoznacznie nie postawili diagnozy ze spektrum autyzmu, dlatego po dziś dzień Piotr funkcjonuje w szkole jako uczeń jedynie z opiniami powyżej wymienionymi.

Obserwowane bezpieczne wytworzenie się więzi z matką, nastolatek dobrze czuje się w domu, ponieważ „matka zawsze mu pomaga” i „w domu czuje się spokojnie”. Do niego dostosowany jest tryb życia rodziny, pewnego rodzaju rytuały w których nastolatek wspina się odnajduje. Stabilnie czuje się w sytuacjach przewidywalnych, gdy wie co się wydarzy, wg planu. Odpowiednia kolejność porannych czynności pozwala mu wyjść z domu do szkoły w dobrym nastroju. W szkole jednak stabilność zostaje zaburzona i uczeń mając do czynienia z wieloma różnymi osobami, zachowaniami czuje olbrzymie zagrożenie

Opracowała: Patrycja Kotuła Wójcik

6. MIEJSCA WSPARCIA DLA CIEBIE I TWOJEGO DZIECKA

Opracowanie:
**Zespół SCWEW -
Młodzieżowy Ośrodek Wychowawczy Podgłębokie**

Drogi Rodzicu...

Z roku na rok, wychowanie dziecka staje się coraz większym wyzwaniem. Minęły czasy, kiedy rodzice sami zmagali się z trudem wychowania swoich pociech. Dziś rodzic nie jest „samotnym statkiem na oceanie różnego rodzaju problemów, napotykanym w trakcie rozwoju swojego dziecka. Zarówno Ty rodzicu, jak i Twoje dziecko, możecie liczyć na wsparcie szeregu instytucji, które udzielą fachowych informacji, a także udzielą niezbędnej pomocy, by wesprzeć Cię w procesie wychowania.

1) Specjalistyczne Centrum Wspierające Edukację Włączającą – Młodzieżowy Ośrodek Wychowawczy – wsparcie w zakresie trudności w zachowaniu dzieci i młodzieży, udzielenie informacji na temat rozwoju dziecka, udzielenie wsparcia rodzicowi, wypożyczania sprzętu wspierającego prawidłowy rozwój człowieka

Podgłębokie 1A, 21-070 Cyców

tel.: 82 56 77 609

2) Poradnia Psychologiczno-Pedagogiczna - wsparcie rozwoju dziecka już od wieku przedszkolnego po szkołę średnią

Łęczna, Al. Jana Pawła II 95

tel. 81 531 53 35

tel. 81 531 53 37

e-mail: ppp.leczna@op.pl

3) Centrum Psychiatrii i Terapii Środowiskowej – wsparcie psychiatry, psychoterapeuty, psychologa
ul. Szkolna 4, 21-010 Łęczna

rejestracja czynna od poniedziałku do piątku

w godz.: 09.00-20.00

tel: 81 752 02 88

email: rejestracja@centrumzdrowia-leczna.pl

4) Powiatowe Centrum Pomocy Rodzinie – wsparcie psychologa, pedagoga, radcy prawnego, pracownika socjalnego, dział rehabilitacji dzieci, młodzieży i dorosłych (wsparcie PFRON - Państwowego Funduszu Rehabilitacji Osób Niepełnosprawnych).

ul. Staszica 9, 21-010 Łęczna

tel.: 81 53 15 384.

FAX: 81 44 58 801.

E-MAIL: sekretariat@pcprleczna.pl. www: pcprleczna.pl

5) Fundacja Alpha Lublin – pomoc dzieciom i osobom dorosłym z autyzmem.

Główna siedziba Fundacji Alpha znajduje się na Al. Warszawskiej 15, 20-803 Lublin. Druga siedziba znajduje się na ul. Cichej 10, 20-078 Lublin.

biuro@autyzmlublin.pl

81 532 58 06

6) Poradnia Rest Lublin – Centrum Wsparcia Rozwoju – prowadzi treningi i terapie w zakresie rozwoju dziecka

ul. Biedronki 3A, Lublin

e-mail: info@restlublin.pl

tel. 667 124 474, 667 601 443

7) Przylądek Dobrej Nadziei Adrian Borowik - warsztaty dla rodziców, szkolenia

Adrian Borowik

+48 793 010 861

poczta@przyladekdobrejnadziei.pl

fb.com/adrian.borowik.warsztaty

8) Poradnia Zdrowia Psychicznego dla Dzieci i Młodzieży

ul. Chodźki 2, Lublin

tel. 81 718 52 11, 81 718 52 01

dr Alina Łagód psychiatra dziecięcy, diagnoza autyzmu

dr Barbara Kopacz psychiatra dziecięcy

ul. Abramowicka 2, Lublin

tel. 81 748 69 36

9) Poradnia Zdrowia Psychicznego dla Dzieci NZOZ „Neuropsycho-centrum”

ul. Staszica 22, Lublin

tel. 81 532 85 17

dr Jolanta Demidziuk neurolog dziecięcy

10) Specjalistyczne Centrum Psychoneurologii „Modus”

ul. Jana Sawy 8, Lublin
tel. 81 528 00 69

11) Centrum Neurologii i Psychiatrii „Spectrum”

ul. Milenijna 12A,G 20-884 Lublin
tel. 81 531 08 88
poczta@spctrumlublin.pl
www.spectrunlublin.pl

12) Krajowe Towarzystwo Autyzmu oddział w Lublinie

ul. Droga Męczenników Majdanka 20, 20-319 Lublin
tel. 81 444 34 20, 884 355 955
kta.lublin@wp.pl
www.kta.lublin.pl

13) I Klinika Psychiatrii, Psychoterapii i Wczesnej Interwencji przy Samodzielnym Publicznym Szpitalu Klinicznym nr 1

ul. Głuska 1, 20 – 439 Lublin
tel. 81 748 73 07
dr Kinga Szymona psychiatra
dr Halina Karakuła kierownik Kliniki
dr Bożena Śpila adiunkt

14) Centrum Autyzmu i Zespołu Aspergera „Synthesis”

ul. Jana Sawy 3, 20-632 Lublin
tel. 792 480 840
biuro@centrumautyzmu.pl
www.centrumautyzmu.pl

15) Centrum Terapeutyczne „Oswoić autyzm”

ul. Lotnicza 15/2, 20-354 Lublin
tel. 512 347 836
biuro@oswoicautyzm.com
www.oswoicautyzm.pl

16) Miejski Ośrodek Pomocy Społecznej – wsparcie dla rodzin, w tym wsparcie finansowe, pedagogiczne, konsultacje dla rodziców i dzieci w zakresie emocji – zapobieganie zachowaniom przemocowym, wyrównywanie deficytów ogólnorozwojowych w ramach działania punktu

ul. Jaśmnowa 4, 21-010 Łęczna
tel.: 81 531 55 26
fax.: 81 462 83 73
email: poczta@mops.leczna.pl

17) Centrum Terapii Integracji Sensorycznej “Niedźwiadek”

ul. Kryniczna 33, 20-809 Lublin

tel. 607 397 257, 661 859 059

www.centrumniedzwiadek.pl

18) Centrum Diagnozy i Terapii Rozwoju „Krok po kroku” - pomoc diagnostyczna m.in. w zakresie diagnozy psychologicznej, pedagogicznej, logopedycznej, diagnozy funkcjonalnej widzenia dzieci, młodzieży i dorosłych słabo widzących, diagnozy zaburzeń procesów integracji sensorycznej i integracji odruchów pierwotnych, diagnozy zaburzeń manualnych, funkcjonalnej diagnozy rozwoju dziecka

ul. Leszczyńskiego 54/1, 20-068 Lublin

tel. 601 982 365

biuro@krokpokroku.lublin.pl

www.krokpokroku.lublin.pl

19) INSIGNIS – Centrum Edukacji i Wspierania Rozwoju w Lublinie – oferta skierowana do wszystkich dzieci i tych wybitnie zdolnych, z różnymi zainteresowaniami, z problemami w zachowaniu, z trudnościami w uczeniu się oraz do tych, które na co dzień muszą pokonywać różnego rodzaju trudności warunkowane niepełnosprawnością. Centrum oferuje również diagnozę autyzmu, terapię behawioralną i inne.

ul. Żywnego 10, Lublin

tel. 81 442 99 21, 508 695 165

email: biuro@centruminsignis.pl

Zapraszamy do skorzystania z oferty

Zespół SCWEW w MOW w Podgłębokiem

7. Bibliografia

1. Głodkowska J., (2010), *Dydaktyka specjalna w przygotowaniu do kształcenia uczniów ze specjalnymi potrzebami edukacyjnymi*, Warszawa: Wydawnictwo Akademii Pedagogiki Specjalnej.
2. Bobrowski K., Pisarska A., Ostaszewski K., Okulicz-Kozaryn K., (2012), Znaczenie kultury i klimatu szkoły dla wyników nauczania oraz spostrzeganego przez nauczycieli nasilenia zachowań problemowych wśród uczniów, „Edukacja”, nr 4(120).
3. Chrzanowska I., (2019a), Edukacja włączająca w przedszkolu i szkole, [w:] Chrzanowska I., Szumski G. (red.), *Edukacja włączająca w przedszkolu i szkole*, Warszawa: Fundacja Rozwoju Systemu Edukacji.
4. Gajdzica Z., (2019), Zasady organizacji kształcenia w edukacjach inkluzyjnych uczniów z niepełnosprawnością, „Niepełnosprawność. Dyskursy pedagogiki specjalnej”, nr 33/2019.
5. Landau E., *Twoje dziecko jest zdolne*, Instytut wydawniczy Pax 2003
6. Michejda-Kowalska K., *O dziecięcej wyobraźni plastycznej*, WSiP 1993
7. Jąder M., *Techniki plastyczne rozwijające wyobraźnię*, Impuls 2005